

ի Սամուսատ է որ կ'ընէ, գործակցութեամբ
 Հոռոփանոսի, զոր Կորիւն այսպէս կը նկա-
 րագրէ. « Հնարէր զնշանագիրս հայերէն լե-
 զուին, եւ անդ վաղվաղակի նշանակեալ ա-
 նուանեալ եւ կարգեալ, յօրինէր սիրոքայիք
 եւ կապօք »: Բայց այդ կարգաւորութեան
 մէջ որովհետեւ փիւնիկ-յունական այբուբե-
 նէն դուրս ասորապարսիկ տառեր եւս յա-
 տելան, ինչպէս կը հաստատեն Մովսէս եւ
 Ղազար արքայ (ըստ Հիւրչմանի՝ սեմ. փոխ-
 առեալ), այն է՝ նշանագիրք բառով, յասելն.
 « Փոխադրելով զհայերէն աթութայսն, ըստ
 անսայթաքութեան սիւղորայից Հիլլենացւոց »
 (ըստ Ղազարայ) « փոխադրելով զհայերէն
 զաթութայսն ի հիլլենացւոյն՝ ըստ անսայ-
 թաքութեան սիղորայից », անոր համար է,
 եւ ոչ թէ գրոց գիւտի անյաջողութեան, ինչ-
 պէս կ'ենթադրէ Հ. Պարոնեան, որ կ'երթայ
 Ս. Մեսրոփը Եգեսիա, ոչ միայն ասորի եւ
 պիսկոպոսաց եւ գիտնականաց կարծիքն առ-
 նելու այն գործողութեան ուղղութեան կամ
 թերութեան մասին, որով եւ ասորերէնէ Ս.
 Գիրքը պիտի թարգմանէր, այլ եւ հաճութիւ-
 նը: Այս տեղ ուրեմն Մեսրոփը յաջողութեամբ
 իւր նպատակին հասնելէն վերջ, կը դառնայ
 դարձեալ ի Սամուսատ առ Հոռոփանոս, եւ
 կը դառնայ բոլորովին մի ուրիշ կարեւոր
 գործ կատարելու համար գործակցութեամբ
 նորին, առանց որոյ անհնար էր ձեռք զար-
 նել թարգմանութեան եւ յաջողիլ, կամ լաւ
 եւս գրոց եւ կենդանի բարբառոյն վերա-
 ցական ձայները իւր գոտած տառերով մար-
 մաւորել: Այս գործողութիւնս Կորիւն սուղ՝
 բայց նշանակալից բառերով այսպէս կ'ար-
 տայայտէ. « Որով (Հոռոփանոսին) զամենայն
 ընտրոքիւնս նշանագրոցն՝ զերբագոյնսն, ըզ-
 կարձն եւ զերկայնսն, զառանձինն եւ զիրկես-
 յորն միանգամայն յօրինեալ եւ յանկոռացեալ՝
 ի թարգմանութիւն դառնային »: Փարպեցին
 այս մեծ եւ կարեւոր գործողութիւնս Ս.
 Սահակայ գործակցութեամբ եղած կը պատմէ
 այլուր. սակայն այսպէս կամ այնպէս պէտք
 է ըսել, թէ այս գործիս համար հարկ էր
 լինել ոչ միայն « վարժ գեղագիր », այլ եւ
 ճարտար պուէտ եւ քերականագէտ:

Այս առթիւ, այն է՝ Հոռոփանոսի կատա-
 րած դերի մասին՝ Կորեան տեղւոյն տուած
 ձեր մեկնութիւնն անձիշդ է: Կորեան « ըզ-
 նրագոյնսն » բառով բնաւ յ եւ յ տառերը
 չեն հասկցուիր, եւ ոչ իսկ նոտր գրերն, այլ
 կ, պ, ա, ծ, ձ, որոնք բնութեամբ նուրբք
 են, եւ միջակներն՝ զորս հին քերականք պա-
 տահարար բարակ կ'անուանեն: Այսպէս նաեւ
 « կարճ եւ երկայն բառերով ձեր 34 իջում
 արտագրուած բ, պ, փ եւ այլն տառերը չեն
 հասկցուիր, այլ Է=ղ, եւ Ռ=Պ ձայնաւոր-
 ներն, որք բնութեամբ երկայն են, եւ բռնա-
 բարբառներն՝ եւ, ը, ի, եւ ա, ի, ո սուղերն:
 « Կրկնաւորքն » են ըստ հին քերականաց
 բ, գ, շ, խ, շ, չ, ջ, ա, ց, եւ ոչ թէ ա, վ,
 ը, եւ Է, Չ, Չ, Չ, Չ, ինչպէս դուք կը կար-
 ձէք. եւ կրկնակք կը կոչուին, վասն զի մի
 մի իւրաքանչիւրն՝ յերկուց ձայնակցաց բաղ-
 կացած է: Իսկ « առանձինն » կոչածներն են
 մնացած տառերն: Կ'երեւի թէ այս մասին
 դեռ ծանօթ չեն ձեզ թրակացւոյ քերակա-
 նութիւնն, եւ Դաւթի Անյաղթի, Ստեփա-
 նոսի Սիւնեցւոյ, Մազիստրոսի, Սրիստակիսի,
 Գեորգայ, եւ Եղնկացւոյ անոր տուած մեկ-
 նութիւններն եւ Մովսիսի Քերթողի ընծա-
 յուած վերոյիշեալ գրուածքն, յորում ամենայն
 ինչ ընդարձակօրէն բացատրուած է:

Մեսրոփեան տառից շարքին եւ շարու-
 նակութեան նկատմամբ ձեզ համակարծիք
 եմ. բայց Կորեան վերոյիշեալ տեղէն ինձ
 հաւանական կ'երեւի, որ Մեսրոփը եւ Հոռ-
 փանոս ինչ ինչ փոփոխութիւններ ըրած ըլ-
 լան ասորապարսկական տառերու ներմուծու-
 թեամբ՝ Վահրիճի եւ Հաբելի ձեռքով եղած
 կարգաւորութեան մէջ:

Կնքելով այս դուզնաքեայ դիտողութիւն-
 ներս ձեր բազմաշխատ երկասիրութեան մա-
 սին, կը յուսամ, թէ անխորժ չպիտի գան
 ձեզ. եւ երբ զայն կրկին տպելու բաղձն ու-
 նենայք, անշուշտ աւելի պիտի կատարելա-
 գործէք ձեր նախընծայ ուսումնասիրութիւնը:

Չերգ համակրող

Հ. Բարսեղ Սարգիսեան

